

Státní závěrečná zkouška z českého jazyka s didaktikou sestává ze čtyř teoretických otázek z tematických okruhů z literatury pro mládež, didaktiky literární výchovy, českého jazyka a didaktiky českého jazyka. Součástí státní závěrečné zkoušky je rovněž práce s textem: interpretační analýza uměleckého textu a její didaktická modifikace, dále jazykový rozbor.

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce z literatury pro mládež jako součásti předmětu český jazyk a literatura s didaktikou – Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

1. Počátky literatury pro mládež, souvislost s celonárodním a evropským písemnictvím. Specifické znaky literatury pro mládež.
2. Žánrová skladba literatury pro mládež, její periodizace a vztah k vývojovým etapám dětského čtenářství.
3. Literatura pro mládež a četba mládeže za obrození. Celková charakteristika daného období, hlavní představitelé a proudy v celonárodní literatuře i literatuře pro mládež.
4. Problematika četby mládeže a literatury pro mládež ve druhé polovině 19. století, inspirace ze světové literatury pro mládež a vztah k celonárodnímu písemnictví.
5. Postavení folklorní pohádky v četbě dětí a mládeže, teorie vzniku pohádek a pohádkoslovná studia, boje o folklorní pohádku, sběratelé a adaptátoři.
6. Literatura pro mládež od počátku 20. století do konce 30. let, nový pohled na písemnictví pro děti (instituce, časopisy, literární i badatelské aktivity, vliv aktuálních uměleckých směrů), žánrová skladba a autorské osobnosti.
7. Literatura pro mládež za nacistické okupace na pozadí vývoje celonárodního písemnictví. Charakteristika daného období, přehled hlavních představitelů, proměny v žánrové skladbě literatury pro mládež.
8. Literatura pro mládež po roce 1945 a v 50. letech 20. století, ediční politika jako důsledek změn ve společnosti a její dopad na žánrovou skladbu literatury pro mládež, nová tematika a hlavní autorské osobnosti.
9. Rozvoj literatury pro mládež v 60. letech 20. století v souvislosti se společensko-historickým kontextem, autorské generace a hlavní tendence ve vývoji básnické a prozaické tvorby.
10. Literatura pro mládež v 70. a 80. letech 20. století, dopad normalizační restrikce na oblast písemnictví pro mládež, proměny žánrové skladby, představitelé poezie a prózy.
11. Literatura pro mládež od počátku 90. let 20. století, proměny knižního trhu, návrat dříve ineditní produkce, výrazné autorské osobnosti a jejich tvorba.
12. Teorie a kritika literatury pro mládež a její představitelé od počátků literatury pro mládež po současný stav. Proměny v pojetí a chápání literatury pro mládež a jejich odraz v literárněhistorickém zkoumání literatury pro mládež, odborné časopisy a literární ceny.
13. Komiks, kreslený seriál a obrázková knížka ve vývoji literatury pro mládež od počátků do současnosti, aktuální podoby obrázkové knížky a její tvůrci.
14. Lidová slovesnost ve vztahu k literatuře pro mládež. Základní útvary dětského slovesného folkloru, sběratelé, adaptátoři a editoři, kontinuita s folklorní tradicí v současné literatuře.

15. Charakteristika poezie pro děti a mládež (žánry, dominující veršová výstavba) a její vývoj od počátku 19. století do roku 1945. Významné mezníky, autorské osobnosti a vliv jejich díla na další období.
16. Autorská pohádka a její typy, vztah k folklorní pohádce, rozvoj autorské pohádky od počátku 19. století do roku 1945.
17. Hlavní podoby a představitelé autorské pohádky od roku 1945 do současnosti (v návaznosti na meziválečné období), možnosti klasifikace současné pohádkové tvorby.
18. Příběhová próza s dětským hrdinou (hlavní žánrové formy) a její vývojové tendence od počátku 19. století do roku 1945, zrod moderní příběhové prózy a vliv světové literatury pro mládež.
19. Vývoj a typy příběhové prózy s dětským hrdinou od roku 1945 do současnosti, autorské osobnosti a jejich dílo, nové tendence a témata v současné próze.
20. Dobrodružná literatura pro mládež (charakteristické znaky ve výstavbě literárního díla) a její vývoj od počátku 19. století do současnosti, úloha překladů ze světové literatury v českém kontextu.
21. Vývoj prózy s dívčí hrdinkou (vymezení termínu) od počátku 19. století do současnosti, proměny koncepce literatury pro dívky, současná hybridizace žánru.
22. Básnická tvorba pro děti a mládež od roku 1945 do současnosti (hlavní tendence a významní představitelé), poetika nonsensu (vysvětlení pojmu) a její projevy ve vývoji poezie pro děti a mládež.
23. Literatura s historickou tematikou pro mládež a v četbě mládeže (od počátků literatury pro mládež do současnosti), preference vybraných témat a historických osobností v určitých vývojových etapách písemnictví pro děti a mládež.
24. Literatura pro mládež s přírodní tematikou od počátku 19. století do současnosti, vazby a přesahy k dalším žánrovým oblastem literatury pro mládež.
25. Regionální autoři pro děti a mládež spjatí s Moravou, změny v současném pojetí regionu a regionalismu.

Doporučená literatura:

JANOUSĚK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989*. 1. – 4. díl, Praha: Academia, 2007-2008 (pouze kapitoly týkající se literatury pro děti a mládež).

MALÝ, Radek – NEŠPOR, Josef. *Lexikon českých nakladatelství dětské knihy*. Olomouc: Vydavatelství UP, 2015.

PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2000.

SIEGLOVÁ, Naděžda. *Nástin dějin literatury pro mládež a četby mládeže ve druhé polovině 19. století*. Brno: PdF MU, 1991.

Literatura pro mládež a četba mládeže od 90. let 19. století do první světové války. Brno: PdF MU, 1990.

ŠMAHELOVÁ, Hana. *Počátky kritického myšlení o dětské literatuře I, II*. Praha: FF UK, 1999.

ŠUBRTOVÁ, Milena. *Brněnské impulzy v literatuře pro děti. Z dějin světové literatury pro děti a mládež I*. Slavkov u Brna: BM Typo, 2007.

ŠUBRTOVÁ, Milena a kol. *Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990-2010*. Brno: Masarykova univerzita, 2011.

- ŠUBRTOVÁ, Milena a kol. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež 2. Čeští spisovatelé*. Praha: Libri, 2011.
- TOMAN, Jaroslav. *Konstanty a proměny moderní české poezie pro děti*. České Budějovice: Nakladatelství Vlastimil Johanus, 2008.
- URBANOVÁ, S. – ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005 (lze i starší vydání).
- URBANOVÁ, S. a kol. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století*. Olomouc: Votobia, 2004.
- URBANOVÁ, S. *Figury a figurace*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2010.
- ZAPLETAL, Zdeněk. *Literatura pro mládež a četba mládeže za obrození*. Brno: PdF MU, 1989.

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce z didaktiky literární výchovy jako součásti předmětu český jazyk a literatura s didaktikou – Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

1. RVP ZV a jeho požadavky na cíle a obsah literární výchovy jako složky vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura; vztah cílů předmětu a klíčových kompetencí.
2. Současné čítanky pro 2. a 3. ročník ZŠ, pracovní sešity, metodické materiály.
3. Současné čítanky pro 4. a 5. ročník ZŠ, pracovní sešity, metodické materiály.
4. Základní znaky čtenářského výkonu.
5. Upevňování techniky čtení na 1. stupni ZŠ, etapy čtenářského výcviku, uplatnění individuálního přístupu při výcviku čtení.
6. Diagnostika čtenářského výkonu žáků, diagnostické prověrky.
7. Druhy čtení (hlasité, tiché, studijní), práce se zaostávajícími čtenáři.
8. Literární výchova jako estetickovýchovný proces, jeho složky, vztah literární výchovy k jiným estetickovýchovným předmětům.
9. Učitelova příprava na práci s uměleckým textem a její složky; struktura uměleckého textu.
10. Jednotlivé fáze literárněvýchovného procesu a jejich stručná charakteristika.
11. Metody motivace v hodinách literární výchovy.
12. Didaktická interpretace uměleckého textu na 1. stupni ZŠ; interpretační přístup k lyrice a epice.
13. Možnosti práce s literární postavou v různých žánrech literatury pro děti a mládež.
14. Možnosti práce s kompozicí – funkce a typy osnovy, práce s osnovou, reprodukce literárního textu.
15. Možnosti práce s jazykovými prostředky uměleckých textů (próza; poezie, obraznost).
16. Možnosti práce s ilustrací v literární výchově, významní ilustrátoři dětských knih.
17. Základní literární pojmy, s nimiž se žáci seznamují na 1. stupni ZŠ.
18. Dětský přednes – výběr textu, příprava na přednes, hodnocení.
19. Dialogizace a dramatizace textové předlohy.

20. Místo umělecko-naučné literatury v literární výchově, zvláštnosti práce s umělecko-naučným a naučným textem.
21. Vztahy literární výchovy k výuce jazyka a slohu (jazykové výchově, komunikační a slohové výchově).
22. Mimočítanková četba (společná a individuální), rozvoj čtenářských zájmů žáků.
23. Hodiny aktuální literární výchovy, výchova filmového a televizního diváka.
24. Rozvoj komunikačních a tvořivých estetických dovedností žáků v hodinách literární výchovy.
25. Možnosti projektové a blokové výuky s využitím uměleckého textu, možnosti individuální a skupinové práce v literární výchově.

Doporučená literatura:

Základní:

OBERT, Viliam. *Detská literatúra a čitateľský rozvoj dieťaťa*. Bratislava: Litera, 1998.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2004.

TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z didaktiky čtení a literární výchovy I*. České Budějovice: PdF, 1990.

TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z didaktiky čtení a literární výchovy II*. České Budějovice: PdF, 1990.

TOMAN, Jaroslav. *Didaktika čtení a primární literární výchovy*. České Budějovice: JU, 2007.

VAŘEJKOVÁ, Věra. *Literárně-výchovná interpretace uměleckého textu na 1. stupni základní školy*. Brno: PdF MU, 1998.

ZÍTKOVÁ, Jitka. *Kapitoly z didaktiky literární výchovy ve 2.-5. ročníku základní školy*. Brno: PdF MU, 2004.

Doplňková, alternativní:

CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Čtení a literární výchova na 1. stupni ZŠ*. Olomouc, 1988.

TOMAN, Jaroslav. *Metodická příručka k čítankám pro 2.-5. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 2000. (obecná část)